

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 ในยะเริ่มต้นต่อไปนี้

1. สภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดการเชิญวิทยากรมาสอนในงานและแขนงงานต่าง ๆ ผลการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร
2. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร

1.1 ตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 จำนวน 459 คน

1.2 ตัวอย่างประชากรที่ให้การสัมภาษณ์ ได้แก่ ครูหัวหน้ากลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่นระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปีการศึกษา 2532 ในเขตการศึกษา 7 จังหวัดละหนึ่งคน รวม 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2532 และแบบสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มการทำงานและ

พื้นฐานอาชีพในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่น ระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปีการศึกษา 2532 ในเขตการศึกษา 7 ซึ่งมีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.1 แบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และสภาพปัญหาในการเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับสภาพการเชิญวิทยากรมาสอนในงานและแขนงงานต่าง ๆ ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ครูผู้สอน และชุมชนเนื่องจากการเชิญวิทยากรมาสอนและรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร

ตอนที่ 3 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

2.2 แบบสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่น ระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปีการศึกษา 2532 แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ทั้งทางด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 เป็นข้อความถามเกี่ยวกับสภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย งานและแขนงงานที่เชิญวิทยากรมาสอน ผลที่เกิดจากการเชิญวิทยากรมาสอน รูปแบบการประสานงานของครูกับวิทยากร และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเชิญวิทยากรมาสอน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยการขอความอนุเคราะห์จากศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้ส่งแบบสอบถามให้แก่ครูที่เป็นตัวอย่างประชากร และรวบรวมแบบสอบถามส่งคืนให้แก่ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 401 ชุด คิดเป็น

ร้อยละ 87.36 ส่วนแบบสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนที่มีครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพที่ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่นระดับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปีการศึกษา 2532 นั้น ผู้วิจัยได้เดินทางไปสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้รับข้อมูลคืนจำนวน 8 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการเชิงวิทยากรมาสอนในงานและแขนงงานต่าง ๆ ผลที่เกิดจากการเชิงวิทยากรมาสอน และรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการใช้วิทยากรสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ นำมาวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบความเรียง

4.2 แบบสัมภาษณ์

นำมาสรุปรวบรวมแล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายเสริมข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ

สรุปผลการวิจัย

แบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชายร้อยละ 49.88 หญิงร้อยละ 50.12 อายุระหว่าง 31-35 ปีร้อยละ 38.40 มีอายุราชการ 11-15 ปีร้อยละ 32.17 มีวุฒิปริญญาตรีร้อยละ 74.56 ส่วนมากมีประสบการณ์ในการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ 5 ปีขึ้นไปร้อยละ 34.41 รับผิดชอบสอนงานประดิษฐ์และงานช่างร้อยละ 72.07 ซึ่งเหตุผลที่สอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ เนื่องจากผู้บริหารมอบหมายให้สอนร้อยละ 32.67

นอกจากนี้ยังต้องรับผิดชอบสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยด้วย ร้อยละ 58.60 โรงเรียนไม่มีครูที่รับผิดชอบสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพโดยเฉพาะ ร้อยละ 80.80 ครู ร้อยละ 89.78 ไม่ได้ทำทะเบียนรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากรที่จะเชิญมาสอนไว้ และเมื่อมีปัญหาเรื่องการเรียนการสอนครูส่วนมากจะปรึกษากับเพื่อนครู ร้อยละ 86.03

2. สภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่าในปีการศึกษา 2532 ครูเชิญวิทยากรมาสอนเป็นจำนวนน้อยในทุกงานและแขนงงาน คือ งานบ้านและแขนงงานบ้าน ร้อยละ 46.63 งานเกษตรและแขนงงานเกษตร ร้อยละ 41.90 งานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ ร้อยละ 40.15 และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ เพียง ร้อยละ 17.96 ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ครูไม่ได้เชิญวิทยากรมาสอนงานบ้านและแขนงงานบ้าน งานเกษตรและแขนงงานเกษตร และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ เนื่องจากครูสามารถสอนเองได้ ร้อยละ 82.24 ร้อยละ 79.83 และ ร้อยละ 62.00 ตามลำดับ ส่วนงานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ สาเหตุที่ครูไม่ได้เชิญวิทยากรมาสอนเนื่องจากไม่มีงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากร ร้อยละ 45.33 วิทยากรในโรงเรียนที่ครูเชิญมาสอนในทุกงานและแขนงงาน ได้แก่ ครูประจำชั้น ป.1-ป.6 โดยในงานบ้านและแขนงงานบ้าน ร้อยละ 56.15 งานเกษตรและแขนงงานเกษตร ร้อยละ 43.45 งานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ ร้อยละ 56.52 และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 45.83 ส่วนวิทยากรท้องถิ่นที่ครูส่วนมากเชิญมาสอนงานบ้านและแขนงงานบ้าน ได้แก่ แม่บ้าน ร้อยละ 47.06 งานเกษตรและแขนงงานเกษตร ได้แก่ เกษตรตำบล ร้อยละ 25.00 งานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ช่างตัดผม/ตัดผม ร้อยละ 27.33 และ ร้อยละ 15.28 ตามลำดับ สาเหตุที่ครูเชิญวิทยากรมาสอนเพราะเห็นว่า วิทยากรมีความรู้ความชำนาญวิธีสอนที่วิทยากรใช้คือ การให้ทดลองปฏิบัติเหมือนกันทุกงานและแขนงงาน และเนื้อหาที่ครูเชิญวิทยากรมาสอนมากที่สุด งานเกษตรและแขนงงานบ้านคือ เรื่องการประกอบ ปูรง จัดและการถนอมอาหาร ร้อยละ 65.78 งานเกษตรและแขนงงานเกษตรคือ เรื่องการขยายพันธุ์พืชวิธีต่าง ๆ ร้อยละ 52.98 งานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ คือ เรื่องการตัดผม ร้อยละ 36.02 และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ คือ เรื่องการเสริมสวยและส่งเสริมความงาม (การตัดผมชาย-หญิง) ร้อยละ 40.28

ผลการใช้วิทยากรในการสอน ทางด้านนักเรียนพบว่า การเชิญวิทยากรมาสอนมีผลให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้มากขึ้นร้อยละ 63.33 ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานร้อยละ 37.66 นักเรียนได้รับความรู้และสาระประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ในระดับมากร้อยละ 54.36 และปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนคือ ความคุ้นเคยระหว่างนักเรียนกับวิทยากรมีน้อยร้อยละ 27.43

ผลทางด้านครูพบว่า มีผลดีต่อตัวเอง เนื่องจากได้รับความรู้ เทคนิควิธีการทำงานเพิ่มขึ้นจากวิทยากรร้อยละ 75.56 โดยครูได้ฝึกฝนการทำงานและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับนักเรียน ทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้นในระดับมากถึงร้อยละ 50.13 และครูร้อยละ 42.89 เห็นว่าการเชิญวิทยากรมาสอนไม่มีผลเสียใด ๆ

ผลทางด้านชุมชน ครูได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกร้อยละ 50.37 โดยครูจะแจ้งให้ชุมชนทราบผ่านทางนักเรียนร้อยละ 53.37 การเชิญวิทยากรมาสอนมีผลให้ชุมชนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมากขึ้น และสามารถสอนสิ่งที่ตรงกับความต้องการของชุมชนได้ในระดับมากร้อยละ 54.20

การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากรพบว่า ครูส่วนมากจำนวนร้อยละ 46.14 จะดำเนินการสอนเองทุกขั้นตอน ส่วนวิทยากรเป็นผู้สาธิตหรือสอนการปฏิบัติจริง ก่อนสอนครูจำนวนร้อยละ 85.54 ได้ประสานงานกับวิทยากรในเรื่อง วัน เวลา สถานที่ ร้อยละ 81.55 แจ้งเรื่องและเนื้อหาให้วิทยากรทราบ ในขณะที่วิทยากรสอนครูจำนวนร้อยละ 62.59 ได้คอยอำนวยความสะดวกในด้านการจัดเตรียมอุปกรณ์และวัสดุฝึก จัดบริการรับ-ส่งวิทยากรร้อยละ 47.38 และหลังจากสอนแล้วครูได้เชิญวิทยากรมาปรึกษาหรือสอนเพิ่มในกรณีที่มีปัญหาจากเรื่องที่สอนไปแล้วร้อยละ 39.15

3. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ปัญหาด้านครู พบว่ามีปัญหาเรื่องความไม่สะดวกในการจัดเวลาสอนให้ได้ตามที่วิทยากรต้องการร้อยละ 40.15 ครูร้อยละ 100.00 ไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการเชิญวิทยากรครบทุกขั้น ขั้นตอนที่ครูส่วนมากไม่ได้ปฏิบัติคือ การตั้งคณะกรรมการคัดเลือกวิทยากรร้อยละ 65.09 และการจัดทำโครงการเสนอสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอร้อยละ 50.37 ซึ่งสาเหตุที่ไม่ได้ปฏิบัติ เนื่องจากมีความคุ้นเคยกับวิทยากร และไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนให้แก่วิทยากรจึงไม่ต้องทำรายงานเสนอสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตามระเบียบ ครูร้อยละ 68.83 แม้ปัญหาด้านการดำเนินงานไม่สามารถเชิญวิทยากรมาสอนได้โดยไปศึกษาหาความรู้และฝึกปฏิบัติจากเอกสาร

และใบงาน ครูจำนวนร้อยละ 36.41 ไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนใด ๆ แก่วิทยากร ในขณะที่ร้อยละ 25.69 มอบสิ่งของให้เป็นค่าตอบแทน และร้อยละ 35.41 จ่ายค่าตอบแทนเป็นเงิน สำหรับการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรมีปัญหาเรื่องความล่าช้าในการเบิกเงินร้อยละ 49.30 และเหตุผลสำคัญที่ครูตัดสินใจเชิญวิทยากรคือเรื่องเนื้อหาที่จะสอนร้อยละ 30.17 และงบประมาณค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ร้อยละ 29.93

ปัญหาด้านวิทยากร พบว่าปัญหาที่ครูพบจากการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนคือ การที่วิทยากรมักไม่มีเวลาจะมาสอนตามที่กำหนดไว้ร้อยละ 63.84 ส่วนการเชิญวิทยากรในโรงเรียนมาสอนมีปัญหาเรื่องการสับเปลี่ยนเวลาและชั่วโมงสอนร้อยละ 78.80 ครูมีวิธีป้องกันในกรณีที่วิทยากรสอนไม่ตรงตามเนื้อหา โดยการปรึกษา นัดแนะกับวิทยากรก่อนสอน และหากวิทยากรสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร หรือไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ภายหลังครูจะสอนเองเท่าที่สามารถสอนได้ และครูร้อยละ 35.41 เห็นว่าการสอนของวิทยากรที่ผ่านมามีการปรับปรุงเรื่องความเหมาะสมของเวลาที่วิทยากรใช้สอน

ปัญหาด้านการบริหาร พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ในการฝึกปฏิบัติไม่เพียงพอร้อยละ 54.36 ปัญหาการเบิกจ่ายค่าตอบแทนมีขั้นตอนยุ่งยากร้อยละ 36.66 และหากค่าตอบแทนวิทยากรไม่เพียงพอโรงเรียนแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการเชิญวิทยากรที่ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้มากขึ้นร้อยละ 36.66 ครูร้อยละ 66.33 ต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือในเรื่องการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้แก่วิทยากรตามระเบียบ ร้อยละ 50.87 ต้องการให้ติดต่อประสานงานกับวิทยากร แต่ในสภาพความเป็นจริงโรงเรียนได้ช่วยเหลือเรื่องการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้กับวิทยากรเพียงร้อยละ 29.18 และช่วยติดต่อประสานงานกับวิทยากรร้อยละ 31.42 เท่านั้น นอกจากนี้ครูจำนวนร้อยละ 38.15 เห็นว่าระเบียบการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรเป็นอุปสรรคต่อการเชิญวิทยากรมาสอนอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 7 มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายดังนี้

1. ข้อมูลรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าครูผู้สอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นเพศชายและหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน มีอายุระหว่าง 31-35 ปี อายุราชการ 11-15 ปี เป็นครูในโรงเรียนขนาดเล็กมากและขนาดเล็กร้อยละ 88.78 โรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 7.98 และโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 3.24 ส่วนมากมีวุฒิปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมากกว่า 5 ปี สอนเนื้อหาในงานประดิษฐ์และงานช่าง เหตุที่ต้องสอนเนื่องจากผู้บริหารมอบหมาย นอกจากนี้ยังต้องสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยด้วย โรงเรียนส่วนมากไม่มีครูสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพโดยเฉพาะ เกือบทั้งหมดไม่ได้ทำทะเบียนรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากรที่สามารถเชิญมาสอนได้ และเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนครูส่วนมากปรึกษากับเพื่อนครู

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ครูส่วนมากมีอายุอยู่ระหว่าง 31-35 ปี ซึ่งนับเป็นวัยที่มีวุฒิภาวะสูงในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบ (เพื่อลักษณะ ไซริงซี 2532: 107) ประกอบกับมีอายุราชการการเป็นครูอยู่ในช่วง 11-15 ปี ซึ่งนับว่าได้สั่งสมประสบการณ์ในการสอนไว้มากพอสมควร จึงคาดว่าจะสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในเรื่องการเรียนการสอนให้เกิดผลดีได้ นอกจากนี้ ส่วนมากยังมีประสบการณ์การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมาแล้วมากกว่า 5 ปี อย่างไรก็ตาม ครูส่วนมากต้องสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเนื่องจากได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร และเพราะเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา มิได้สอนโดยความสมัครใจหรือสอนเพราะมีความสามารถ ความรู้ความชำนาญทางด้านนี้ หรือศึกษามาทางด้านนี้โดยตรง ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักษณะ สมเชื้อ (2524: บทคัดย่อ) และภิรมย์ ศรีเพชร (2527: 51-54) ซึ่งพบว่า ครูส่วนมากต้องสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเพราะความจำเป็นเนื่องจากเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา ไม่ได้สมัครใจสอน หรือสอนเพราะมีความรู้ความชำนาญในเนื้อหาต่าง ๆ อย่างแท้จริง ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนขนาดเล็กต้องเป็นครูประจำชั้น และมีแนวโน้มที่จะต้องสอนทุกวิชา มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ โดยครูประจำชั้นในโรงเรียนขนาดเล็กต้องสอนทุกวิชาจำนวนร้อยละ 43.75 ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา ร้อยละ 37.46 และร้อยละ 25.28 ตามลำดับ ซึ่งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีอัตราจำนวนครูต่อจำนวนห้องเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก จึงสามารถจัดครูให้สอนในเนื้อหาหรือแขนงงานต่าง ๆ ตามความถนัดของครูแต่ละคนได้มากขึ้น และงานของครูระดับประถมศึกษาเป็นงานเปิดเสรีจึงส่วนมากต้องรับผิดชอบทั้งงานประจำชั้น งานสอนในกลุ่ม

ประสบการณ์ต่าง ๆ และงานโครงการพิเศษอื่น ๆ จึงอาจเป็นสาเหตุให้ปฏิบัติการสอนได้ไม่ครบถ้วนโดยเฉพาะครูในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากการสอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่เน้นการปฏิบัติและกระบวนการในการทำงาน หากครูไม่มีความรู้ความสามารถในเนื้อหาที่ต้องสอนอย่างเพียงพอ ขาดการประสานงานกับบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน และผู้รู้ผู้ชำนาญในท้องถิ่น ก็อาจทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากนี้ ครูมักจะเลือกสอนกลุ่มประสบการณ์ที่ตนเองถนัดมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มประสบการณ์ที่ครูสอนมากที่สุดคือกลุ่มทักษะ ส่วนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนั้น ครูจัดอันดับความสำคัญไว้เป็นลำดับสุดท้าย (ประยงค์ จินตวงศ์ 2528: 538) ทั้งนี้เพราะครูส่วนมากขาดความรู้และทักษะเฉพาะงานในงานประดิษฐ์และช่าง (วิรัช ชูสูงเนิน 2527: บทคัดย่อ) เมื่อไม่มีความรู้ครูก็ต้องชวนช่วยเชิญวิทยากร แต่ครูเกือบทั้งหมดไม่มีการทำทะเบียนรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากรที่สามารถเชิญมาสอนได้ไว้ จึงไม่ทราบว่า จะเชิญใครมาสอน ซึ่งหากศึกษารายละเอียดลึกลงไปพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมากและขนาดเล็กไม่ได้ทำทะเบียนรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากรไว้สูงถึงร้อยละ 92.14 ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ไม่ได้ทำทะเบียนรายละเอียดเกี่ยวกับวิทยากรไว้เพียงร้อยละ 71.88 และร้อยละ 69.23 ตามลำดับ จึงพอสรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีการทำทะเบียนรายละเอียดเกี่ยวกับการเชิญวิทยากรไว้มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กมากและขนาดเล็ก ซึ่งอาจเนื่องมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีความพร้อมทางด้านบุคลากร และมีระบบการวางแผนและการติดตามกำกับแผนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กนั่นเอง จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า แม้ครูจะมีความพร้อมทางด้านประสบการณ์ในการสอน มีวุฒิ วิทยุที่เหมาะสมแต่หากขาดทักษะ ความรู้ในเนื้อหาเฉพาะงาน ขาดบุคลากรและการวางแผนที่ดี และขาดการประสานงานเชิญผู้รู้ ผู้ชำนาญมาสอนแล้ว ก็อาจจะทำให้การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไม่บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเท่าที่ควร

2. รายละเอียดการเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

2.1 การเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพพบว่า ครูเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพน้อยในทุกงานและแขนงงาน สาเหตุเนื่องจากครูคิดว่าสามารถสอนเองได้ และไม่มียังประมาณค่าตอบแทนแก่วิทยากร วิทยากรในโรงเรียนที่ครูส่วนมากเชิญมาสอน ได้แก่ ครูประจำชั้น ป.1-ป.6 เหมือนกันทุกงานและแขนงงาน วิทยากรท้องถิ่นที่ครูส่วนมากเชิญมาสอนงานบ้านและแขนงงานบ้าน ได้แก่ แม่บ้าน งานเกษตรและแขนงงานเกษตร

ได้แก่ เกษตรตำบล งานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ ช่างตัดผม/ช่างตัดผม

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ครูส่วนมากเชิญวิทยากรมาสอนในแขนงงานต่าง ๆ น้อย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ลักขณา สมเชื้อ (2524: บทคัดย่อ) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2527: บทคัดย่อ) และจิราวรรณ ช่างสาส์ (2529: บทคัดย่อ) ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ครูเชิญวิทยากรมาสอนค่อนข้างน้อย เนื่องจากครูมีความสามารถพอที่จะสอนเองได้ในบางเนื้อหา และขาดงบประมาณค่าตอบแทนวิทยากร จากสาเหตุดังกล่าวมิได้หมายความว่าครูจะไม่เห็นความสำคัญของการเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ เพราะจากการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ ส่วนมากเห็นว่าการเชิญวิทยากรมาสอนทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์และความรู้ที่จะนำไปใช้ได้จริง นักเรียนตั้งใจเรียนมีความกระตือรือร้นมากขึ้น ทำให้นักครูได้รับความรู้ เทคนิคต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากวิทยากรที่เชิญมาสอน นับว่าการเชิญวิทยากรมาสอนมีผลทำให้การจัดการเรียนการสอนดีขึ้น แต่สาเหตุที่ครูเชิญวิทยากรมาสอนน้อยอาจเนื่องจากไม่ได้เตรียมการเชิญวิทยากรไว้ ครูไม่มีเวลาว่างเพียงพอเนื่องจากครูส่วนมากรับผิดชอบทั้งด้านการสอน และการปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ เช่น งานธุรการ งานห้องสมุด ชมรมทางวิชาการ โครงการกีฬา โครงการอาหารกลางวัน โครงการสหกรณ์ โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า ครูที่สอนกลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพต้องรับผิดชอบกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ และปฏิบัติงานในโครงการต่าง ๆ ถึงร้อยละ 93.27 จึงมีเพียงร้อยละ 6.73 เท่านั้นที่ไม่ต้องสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ และไม่ต้องปฏิบัติงานโครงการต่าง ๆ ทั้งครูบางคนยังให้ความสำคัญแก่กลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ มากกว่ากลุ่มการเรียนและพื้นฐานอาชีพ โดยครูมักจะเลือกสอนเฉพาะในเนื้อหาที่ตนเองมีความถนัด โดยใช้วิธีการบรรยายให้จดและท่องจำเนื้อหา ประกอบกับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเนื้อหาที่ต้องเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์มาก และมีการวัดผลปลายปีโดยใช้ข้อสอบจากส่วนกลาง ครูจึงเลือกวิธีการสอนโดยวิธีการบรรยาย เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาได้มาก ๆ ในช่วงเวลาจำกัด ดังนั้นการเชิญวิทยากรมาสอนจึงมีความสำคัญรองลงมา เพราะการเชิญวิทยากรต้องมีขั้นตอนการเตรียมการต้องประสานงาน เรื่องต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ ซึ่งล้วนแต่ต้องใช้เวลาและมีความยุ่งยากพอสมควร ด้วยเหตุดังกล่าวจึงอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ครูไม่ค่อยนิยมเชิญวิทยากรมาสอน ทั้งที่เห็นความสำคัญและมีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในท้องถิ่นแทบทุกแห่ง อนึ่ง จากการศึกษาแยกตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการเชิญวิทยากรมาสอนน้อยกว่าโรงเรียนขนาด

เล็กมากและขนาดเล็กในทุกงาน โดยเฉพาะในงานบ้านและแขนงงานบ้าน โรงเรียนขนาดใหญ่
 เชี่ยววิทยากรมาสอนเพียงร้อยละ 23.08 ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นวิทยากรภายในโรงเรียน ในขณะที่
 โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมาก เชี่ยววิทยากรมาสอนถึงร้อยละ 48.31 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า
 โรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านบุคลากรมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กมาก จึงมีการ
 เชี่ยววิทยากรท้องถิ่นมาสอนน้อยกว่าโรงเรียนที่มีขนาดเล็กกว่าอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับการที่ครูเชี่ยวชาญในโรงเรียนมาสอน ซึ่งส่วนมากได้แก่ครูประจำ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 นั้น อาจเป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทส่วนมากเป็นโรงเรียน
 ขนาดเล็ก มีจำนวนครูใกล้เคียงกับจำนวนชั้นเรียน ดังนั้นครูแทบทุกคนจึงต้องรับหน้าที่เป็นครู
 ประจำชั้นด้วย ซึ่งต้องสอนในลักษณะผูกขาดคือ สอนคนเดียวทุกกลุ่มประสบการณ์ มีโรงเรียนจำนวน
 น้อยที่สอนโดยการเวียนสอน คือจัดครูให้สอนเฉพาะกลุ่มประสบการณ์ที่ครูมีความรู้ความถนัด โดย
 ผลัดเปลี่ยนเวียนกันสอนในหลาย ๆ ชั้น และเนื่องจากกลุ่มภาระงานและพื้นฐานอาชีพเน้นภาระงานการ
 ทำงาน การปฏิบัติ ให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2527:
 8-10) ประกอบกับเนื้อหาที่จัดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความหลากหลายทั้งงานบังคับและงาน
 เลือก ทั้งนี้งานเลือกยังเปิดโอกาสให้เลือกรเรียนงานที่มีความเหมาะสมตรงตามความต้องการของ
 ท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้นการที่ครูจะสามารถสอนได้ทุกเนื้อหา จึงเป็นสิ่งที่ค่อนข้างทำได้ยาก ต้อง
 อาศัยผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะงานมาช่วยสอน ประกอบกับการจะ เชี่ยววิทยากรท้องถิ่น
 มาสอนก็มีความไม่สะดวกหลายประการ ดังนั้นเพื่อความสะดวก รวดเร็ว และประหยัด ครูจึง
 เชี่ยวครูในโรงเรียนเดียวกันมาช่วยสอนในแขนงงานที่มีความถนัด ซึ่งก็ได้แก่ ครูประจำชั้นประถม-
 ศึกษปีที่ 1-6 นั้นเอง แต่ถ้ามองในอีกด้านหนึ่งก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้ใช้ความรู้
 ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่ และกว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จากการวิจัยยังพบว่า ครู
 ได้นำนักการภารโรง ซึ่งเป็นบุคลากรในโรงเรียนมาสอนในทุกงานและแขนงงานมาก รองลงมา
 จากครูประจำชั้น ป.1-ป.6 โดยเฉพาะงานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่างและแขนงงาน
 ช่างประดิษฐ์ มีการเชิญนักการภารโรงมาสอนถึงร้อยละ 21.74 งานเกษตรและแขนงงาน
 เกษตรร้อยละ 19.05 งานบ้านและแขนงงานบ้านร้อยละ 18.72 ซึ่งข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็น
 อย่างเด่นชัดว่า นักการภารโรง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในงานและแขนงงานต่าง ๆ
 เป็นทรัพยากรที่มีค่าในโรงเรียนที่เชิญมาสอนได้สะดวก ไม่มีปัญหาเรื่องค่าตอบแทน และความ
 คำนึงเคยกับนักเรียนเลย

การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนงานบ้านและแขนงงานบ้าน ส่วนมากจะเชิญแม่บ้านมาสอน เรื่องการประกอบ ปรง จัดและถนอมอาหาร เชิญอนามัยตำบลมาสอน เรื่องการเลี้ยงเด็กเหมือนกันทุกจังหวัด จากข้อมูลดังกล่าวนี้ว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนประถมศึกษาส่วนมากอยู่ท่ามกลางชุมชน วิทยากรในชุมชนที่มีความรู้และมีประสบการณ์ในเรื่องการปรุงอาหาร การถนอมอาหารก็คงไม่มีใครมีความเหมาะสมเท่ากลุ่มแม่บ้าน เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง ซึ่งจะสามารถสอนให้นักเรียนนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง จึงควรให้ความสำคัญและพิจารณาในกลุ่มแม่บ้าน เข้ามาฝึกอบรมวิทยากรสอนเรื่องอาหารให้มากขึ้น เพราะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติมีนโยบายสนับสนุนให้โรงเรียนประถมศึกษาในชนบท โดยเฉพาะในเขตชนบทยากจน มีโครงการอาหารกลางวัน เพื่อแก้ปัญหาภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนให้ครบทุกโรงเรียน ซึ่งดำเนินการโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน และหน่วยงานราชการต่าง ๆ กิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน สามารถบูรณาการเข้ากับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในเรื่องงานบ้านและงานเกษตรได้ โดยจัดทำในลักษณะกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันให้มากที่สุด โดยมีกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2530: 32-34) กลุ่มแม่บ้านอาจเข้ามาช่วยเหลือครูในการจัดเตรียมอาหาร การคิดรายการอาหาร การประกอบอาหารท้องถิ่น โดยให้นักเรียนได้ร่วมปฏิบัติ ภายใต้การควบคุมดูแลของครู ซึ่งนับเป็นการแบ่งเบาภาระของครู นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง ทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน และชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพอีกด้วย

ส่วนเรื่องการเลี้ยงเด็กนั้น นอกจากอนามัยตำบลแล้ว ครูอาจจะเชิญผู้ที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูลูก ผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้ที่ศึกษาทางด้านนี้โดยเฉพาะมาอภิปรายเล่าให้ฟังถึงวิธีการเลี้ยงดูลูกก็ได้

สำหรับงานเกษตรและแขนงงานเกษตร ครูส่วนมากเชิญเกษตรตำบลมาสอนในเรื่องการขยายพันธุ์พืชวิธีต่าง ๆ การใช้ส่วนที่เหลือจากไร่ นา สวน ให้เป็นประโยชน์ และเรื่องการปลูกพืชที่ขยายพันธุ์ด้วยการตอน ตัดตา ต่อกิ่ง ทาบกิ่ง เหมือนกันทุกจังหวัดยกเว้นจังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งวิทยากรที่เชิญมาสอนส่วนมากคือ ชาวนา จากข้อมูลการวิจัยดังกล่าวนี้ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เนื่องจากประชาชนในชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นักเรียนจึงควรมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องการเกษตร เพื่อ

จะสามารถนำความรู้ที่ได้ เรียนแล้วไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและพัฒนาทางด้านเกษตรในท้องถิ่นให้เจริญยิ่งขึ้น แต่ในสภาพปัจจุบันการทำการเกษตรโดยพึ่งพาธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ เกษตรกรจำเป็นต้องมีพื้นฐานความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร ง่าย ๆ ควบคู่กันไปด้วย ซึ่งในระดับหมู่บ้านแหล่งที่ทำให้ความรู้แก่เกษตรกรได้ดี คือห้องสมุดชุมชนหรือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โรงเรียนและศูนย์เกษตรหมู่บ้านหรือตำบล ซึ่งมีเกษตรตำบลเป็นผู้ประสานงานและดำเนินการ ในจำนวนนี้ศูนย์เกษตรหมู่บ้านหรือตำบลเป็นแหล่งเผยแพร่เทคโนโลยีการเกษตรที่สำคัญ และส่งผลโดยตรงแก่เกษตรกรมากที่สุด เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการเกษตรโดยตรง แม้ว่าตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานร่วมกันประสานการทำงานก็ตาม แต่สังคมชนบทค่อนข้างแคบและไม่ซับซ้อนเท่าสังคมเมือง ประกอบกับหน่วยงานต่าง ๆ ต้องร่วมทำงานในที่นี้เหมือนกัน และด้วยจุดประสงค์หลักเดียวกัน ดังนั้นบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบทำงานในชุมชนเดียวกันจึงมักรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ดังนั้นครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพกับ เกษตรตำบลจึงมักรู้จักคุ้นเคยกัน การที่ครูเชี่ยวชาญเกษตรตำบลมาเป็นวิทยากรสอนในเนื้อหาดังกล่าว จึงนับว่ามีความเหมาะสมตามสภาพความเป็นจริง สามารถทำได้สะดวกและก่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและโรงเรียน หากครูจะได้มีการประชาสัมพันธ์เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสร่วมฟังวิทยากรด้วย ก็จะทำให้เกิดประโยชน์และมีความคุ้นเคยมากขึ้น ทั้งยังอาจก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับประชาชนในชุมชนนั้นได้ด้วย

ส่วนงานประดิษฐ์และงานช่าง แขนงงานช่าง แขนงงานช่างประดิษฐ์ และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ ครูส่วนมากเชี่ยวชาญตัดผมและตัดผมมาเป็นวิทยากร สอนเรื่องการตัดผมชาย คิดเป็นร้อยละ 79.31 ตัดผม/ตัดผมหญิงร้อยละ 20.69 ตามลำดับ จากผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 7 เห็นความสำคัญของงานตัดผมชาย ตัดผมและตัดผมหญิง เป็นอย่างมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในช่วงปี พ.ศ.2525 เป็นต้นมา ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้สนับสนุนให้โรงเรียนประถมศึกษาในเขตชนบทยากจน ได้มีการดำเนินงานตามโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) โดยคัดเลือกโรงเรียนที่มีความเหมาะสมเข้าร่วมโครงการ มีการระดมสรรพกำลังจากข้าราชการหน่วยงานต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค กำลังคนจากชุมชน ตลอดจนให้การสนับสนุนในด้านวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณดำเนินการ โดยมุ่งหวังพัฒนาคนให้มีคุณภาพมากขึ้น ทั้งนี้ได้อาศัยโรงเรียนประถมศึกษาเป็นศูนย์กลางในการช่วยพัฒนาชุมชนในเขตชนบทพื้นที่ยากจน กิจกรรมตัดผม

ชาย-หญิง คัดและขอขมหญิง จึงได้รับการพิจารณานำมาสอนโดยบรรจุในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในงานประดิษฐ์และงานช่าง (งานเลือก) และแขนงงานอาชีพอื่น ๆ (งานเสริมสวยและส่งเสริมความงาม) นับเป็นการสนองวัตถุประสงค์ของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทยากจน (กศ.พช.) ข้อที่ 7 ที่ว่า ปรับปรุงโรงเรียนประถมศึกษาให้เป็นศูนย์ประสานงานตลอดจนการบริการด้านวิชาการและอาชีพ เพื่อพัฒนาชนบท (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: คำนำ) เป็นการให้นักเรียนและประชาชนในท้องถิ่นใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปแนะนำหรือบริการแก่ชุมชนได้ และยังอาจเป็นการเพิ่มทุนรายได้ให้แก่ผู้เรียนได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งการเปิดสอนการตัดผม/ตัดผมนี้ โรงเรียนที่อยู่ในโครงการ กศ.พช. อาจสามารถขอการสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ได้ ด้วยเหตุตั้งที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้ว จึงอาจทำให้งานการตัดผม/ตัดผม ตลอดจนการเสริมสวยได้รับความนิยม จนโรงเรียนเป็นจำนวนมากพิจารณาเปิดสอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (งานเลือก) ซึ่งในระยะแรกอาจเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญมาสอน จากนั้นครูที่รับผิดชอบอาจเรียนรู้จากวิทยากรและนำไปฝึกนักเรียนต่อไป ดังผลการวิจัยที่ปรากฏว่า วิทยากรที่เข้มาสอนงานตัดผม/ตัดผม มีทั้งวิทยากรท้องถิ่นและวิทยากรในโรงเรียน ในขณะที่บางโรงเรียนครูสามารถสอนเองได้โดยไม่ต้องเชิญวิทยากร และหากแยกพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า จังหวัดพิษณุโลก เพชรบูรณ์ และอุตรดิตถ์ วิทยากรที่ครูเข้มาสอนมากที่สุด ได้แก่ ช่างประดิษฐ์วัสดุ เรื่องที่เข้มาสอนคือการแกะสลักผลไม้และของอ่อน ซึ่งอาจเนื่องมาจากครูขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องดังกล่าว ส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์นั้น เนื้อหาที่เชิญวิทยากรมาสอนมากที่สุดคือ การทำไม้กวาดตองกง ทั้งนี้เนื่องจากในท้องถิ่นมีหน้าที่ใช้ทำไม้กวาดอยู่มากแทบทุกอำเภอ และไม้กวาดตองกงก็เป็นสินค้าพื้นเมืองที่ทำรายได้ให้กับจังหวัดชนิดหนึ่ง การเชิญวิทยากรมาสอนการทำไม้กวาดตองกง จึงนับว่าสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ซึ่งนักเรียนอาจใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เมื่อจบการศึกษาไปแล้วได้

2.2 สาเหตุที่ครูเชิญวิทยากรมาสอน พบว่าครูเชิญวิทยากรมาสอน เพราะเห็นว่าวิทยากรมีความรู้ความชำนาญ และครูขาดความรู้ความชำนาญในเรื่องที่จะสอนนั้น ๆ นอกจากนี้ครูยังเชิญวิทยากรมาสอนเพราะสามารถเชิญวิทยากรได้สะดวกอีกด้วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวนี้ว่าสอดคล้องกับ วิรัช ชูสูงเนิน (2527: บทคัดย่อ) ที่พบว่าครูขาดทักษะในการสอนบางเนื้อหา โดยเฉพาะในงานประดิษฐ์และงานช่าง เนื่องจากครูไม่ได้ศึกษามาทางด้านนี้โดยเฉพาะ แต่ต้องสอนเนื่องจากเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชา จะเห็นว่าครูส่วนมากให้ความสำคัญแก่การสอน

เนื้อหาวิชา และประสบการณ์ที่นักเรียนจะได้รับ เมื่อพิจารณาเห็นว่าตนเองไม่มีความรู้ความ
 ชำนาญในบางเนื้อหา บางงานหรือแขนงงาน ก็เชิญผู้ที่มีความรู้ความชำนาญในงาน แขนงงานหรือ
 เนื้อหานั้น ๆ มาสอน ซึ่งผู้มีความรู้ความชำนาญอาจอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ และจากหน่วยงานราชการ
 ต่าง ๆ โดยครูเชิญมาสอนในรูปของวิทยากร ซึ่งหากวิทยากรเป็นบุคคลที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ก็มัก
 จะรู้จักคุ้นเคยกับครู การติดต่อขอความร่วมมือจะสะดวกมากขึ้น เพียงแต่ต้องกระทำด้วยความ
 จริงใจและให้เกียรติแก่วิทยากร ดังนั้นหากครูเป็นคนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น หรือเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี
 มีเวลาให้แก่ชุมชนมากก็จะทำให้การเชิญวิทยากรทำได้สะดวกและได้ผลมากขึ้น

2.3 วิธีการสอนของวิทยากร พบว่าวิธีสอนที่วิทยากรใช้คือ การทำให้ทดลองปฏิบัติ
 จริง และวิธีการสอนแบบสาธิต ซึ่งนับว่ามีความเหมาะสมสำหรับการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐาน
 อาชีพ เนื่องจากกลุ่มประสบการณ์ที่ไม่มีจุดมุ่งหมายสำคัญให้นักเรียนได้รู้ปัญหาและความต้องการของ
 ท้องถิ่น ผูกพันให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
 (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: ค-ด) ดังนั้นการจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงควรมุ่งให้
 ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการทำงาน โดยมุ่งให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เน้นประโยชน์การนำไป
 ไปใช้ และความมีใจรักในงานเป็นประเด็นสำคัญ (ประยงค์ จินตาวงศ์ 2528: 210-232)
 อนึ่ง วิทยากรนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้านอย่างลึกซึ้ง แต่อาจไม่เชี่ยวชาญในเรื่อง
 วิธีสอน หรือการสื่อความหมาย การถ่ายทอดความรู้ ครูจึงอาจต้องทำความเข้าใจกับวิทยากรใน
 เรื่องแนวการสอนอย่างคร่าว ๆ ก่อน เพื่อให้การสื่อความหมายเป็นไปอย่างราบรื่นและน่าสนใจ

3. ผลการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

3.1 ผลต่อนักเรียน พบว่าการเชิญวิทยากรมาสอน ผลที่เกิดกับนักเรียนมากที่สุด
 คือทำให้นักเรียนได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากขึ้น ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นและตั้งใจ
 เรียนมากขึ้น ความสามารถในการปฏิบัติงานได้พัฒนาในระดับมากที่สุด ส่วนปัญหาที่พบคือความ
 คุ้นเคยระหว่างนักเรียนกับวิทยากร

การเชิญวิทยากรมาสอนนั้น เป็นเสมือนการนำบุคคลมาอธิบาย หรือแสดง
 ออกในสิ่งที่เขามีประสบการณ์มีความรู้ความชำนาญ ซึ่งอาจเนื่องมาจากได้ปฏิบัติอยู่เป็นประจำจน
 พัฒนาเป็นทักษะ การอภิปราย หรือการสอนปฏิบัติ จึงมาจากประสบการณ์ตรง ที่สามารถทำได้จริง
 และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และหากวิทยากรที่เชิญมาเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ และเชิญมา
 สอนเนื้อหาที่สามารถจะนำไปใช้ประโยชน์ในท้องถิ่นได้จริง ๆ แล้ว ก็อาจจะทำให้นักเรียนได้รับ

ความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต นอกจากนี้นักเรียนยังจะได้พัฒนาความสามารถในการทำงานของตนเองให้สูงขึ้นเนื่องจากได้ฝึกฝนกับผู้รู้จริงทำได้จริง ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศการเรียนของนักเรียนเนื่องจากได้เปลี่ยนผู้สอน ซึ่งอาจจะทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นตั้งใจเรียนมากขึ้น

และจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าในชนบทผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาเป็นส่วนน้อย ส่วนมากจะอยู่กับบ้านช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพในท้องถิ่น หรือเข้ามาประกอบอาชีพในเมืองในรูปแบบของการขายแรงงานไร้ฝีมือ แต่หากนักเรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในด้านอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้แล้ว อาจทำให้นักเรียนใช้ความรู้ที่มีอยู่ประกอบอาชีพอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนพัฒนาฝีมือจนสามารถสร้างงาน สร้างรายได้เลี้ยงตัวเองอยู่ในท้องถิ่นได้ตามอัธยาศัย

สำหรับในประเด็นที่ครูส่วนมากเห็นว่า นักเรียนได้พัฒนาทักษะความสามารถในการปฏิบัติมากที่สุดนั้น อาจเป็นเพราะลักษณะการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีการสอนที่ภาคความรู้และภาคปฏิบัติควบคู่กันไป ทั้งยังเน้นการทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ และทำงานเป็นขั้นเป็นตอน โดยจัดอัตราส่วนเป็นเนื้อหาความรู้ร้อยละ 15-20 เจตคติในการทำงานร้อยละ 15-20 และทักษะความสามารถในการปฏิบัติงานร้อยละ 60-70 (ศิริลักษณ์ ศรีกมล และคนอื่น ๆ 2526: 143) ดังนั้นหากครูจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามอัตราส่วนดังกล่าว นักเรียนจะได้ปฏิบัติจริงมาก ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปเป็นทักษะสามารถปฏิบัติได้จริง ประกอบกับผลการวิจัยพบว่า วิทยากรมักสอนให้นักเรียนปฏิบัติจริงโดยใช้วิธีการสาธิตเป็นหลัก นักเรียนที่เรียนกับวิทยากรจึงมักได้เรียนรู้จากการปฏิบัติเป็นส่วนมาก จนอาจพัฒนาไปเป็นทักษะและนำไปใช้ในชีวิตรจริงได้

ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเมื่อครูเชิญวิทยากรมาสอนนั้น พบว่านักเรียนและวิทยากรมีความคุ้นเคยกันน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากวิทยากรที่ครูเชิญมาสอนเป็นวิทยากรท้องถิ่นหรือเป็นวิทยากรจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่นักเรียนอาจไม่คุ้นเคยมาก่อน ประกอบกับการเชิญวิทยากรมาสอนกระทำเป็นครั้งคราว ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าครูเชิญวิทยากรมาสอนคิดเป็นจำนวนครั้งและจำนวนคาบต่อปีการศึกษาค่อนข้างน้อย ประกอบกับเวลาที่วิทยากรสอนมีจำกัด ดังนั้นความคุ้นเคยระหว่างวิทยากรกับนักเรียนจึงมีน้อยหรืออาจไม่มีเลย ซึ่งอาจจะ เป็นปัญหาต่อการเรียนการสอนบ้าง เช่น อาจทำให้นักเรียนไม่กล้าถามสิ่งที่สงสัย กระดากอายหรือไม่ตอบ

คำถามที่วิทยากรถาม อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้อาจไม่ใช่อุปสรรคสำคัญ เพราะครูสามารถแนะนำ วิทยากรแก่นักเรียนไว้ก่อนได้ และในขณะที่วิทยากรสอน ครูก็อาจทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกให้วิทยากร ช่วยสร้างบรรยากาศความคุ้นเคยเป็นกันเองให้เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนมีความราบรื่น ปัญหาความไม่คุ้นเคยก็จะลดลง และไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอน

3.2 ผลต่อครูผู้สอน พบว่าการเชิญวิทยากรมาสอนมีผลดีต่อครูคือ ครูได้รับความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติ เทคนิควิธีการผลิตผลงานเพิ่มขึ้นจากวิทยากร ได้ประโยชน์จากการที่ได้ปฏิบัติตามที่วิทยากรสอนหรือสาธิต โดยครูใช้วิธีการเรียนรู้และฝึกฝนการทำงานไปพร้อม ๆ กับนักเรียน และครูเห็นว่า การเชิญวิทยากรมาสอนทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีขึ้นในระดับมาก จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการเชิญวิทยากรมาสอนในเรื่องที่ครูไม่มีความรู้ความชำนาญเพียงพอ นั้น ครูได้รับประโยชน์ในส่วนนี้คือ ได้รับความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติ เทคนิควิธีการผลิตผลงานจากวิทยากร เนื่องจากวิทยากรที่เชิญมาสอนมักเป็นผู้มีความชำนาญในบางเรื่องอย่างลึกซึ้ง เพราะได้คลุกคลีหรือปฏิบัติงานในด้านนั้นอยู่เสมอจนเกิดทักษะ เมื่อมาสอนหรือสาธิตให้นักเรียนชมจึงกระทำด้วยความคล่องแคล่ว ถูกต้องตามขั้นตอน และบางส่วนมักจะมีเคล็ดลับหรือเทคนิคเฉพาะตัวในการผลิตชิ้นงาน เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ ปร่าผิด สวยงาม คงทนถาวร และใช้เวลาในการผลิตน้อย เทคนิคเหล่านี้บางครั้งครูอาจไม่มีหรือคาดไม่ถึง การเชิญวิทยากรมาสอนจึงมีส่วนช่วยเสริมความรู้ด้านทฤษฎีจากการปฏิบัติจริงด้วยเทคนิค และวิธีการที่ถูกต้องรวดเร็วจากผู้ชำนาญงาน ในจุดนี้นักเรียนจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรง และในขณะที่วิทยากรสอนครูก็สามารถเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ไปพร้อม ๆ กันได้ด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูได้รับประโยชน์จากวิทยากรในด้านความรู้จากการปฏิบัติตามที่วิทยากรสอนหรือสาธิต นอกจากนี้ภายหลังจากที่วิทยากรสอนแล้ว ครูเองก็อาจทำหน้าที่คอยสรุปหรืออธิบายเสริมเพื่อให้นักเรียนเข้าใจในบางเรื่องได้ดีขึ้น เนื่องจากบางครั้งวิทยากรอาจสื่อความหมายหรืออธิบายได้ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

3.3 ผลต่อชุมชน พบว่าครูเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมโดยการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ในการฝึก ซึ่งได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบโดยผ่านทางนักเรียน การเชิญวิทยากร โดยเฉพาะวิทยากรท้องถิ่นมาสอนมีผลให้ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมากขึ้น และครูส่วนมากเห็นว่า การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนจะทำให้สามารถสอนสิ่งที่ตรงกับความต้องการของชุมชนได้มาก

จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในโอกาสที่เหมาะสมนั้นมีความสำคัญ เพราะในสภาพความเป็นจริงโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทมักจะต้องทำหน้าที่เป็นศูนย์บริการความรู้ในชุมชนด้วย เมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ก็ควรจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมรับฟังหรือรับความรู้ด้วย ซึ่งการกระทำดังกล่าวมีผลดีหลายประการ เช่น ทำให้ประชาชนได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต โรงเรียนและประชาชนในชุมชนมีโอกาสได้พบปะกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกัน ทั้งโรงเรียนจะได้ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือชุมชน ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความเข้าใจจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยเฉพาะการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ซึ่งผู้ปกครองบางส่วนมีความเข้าใจว่า การมาโรงเรียนของนักเรียนก็เพื่อเรียนหนังสือไม่ได้มาเพื่อทำอาหาร ทำงานบ้าน เย็บปักถักร้อย หรือ बुद्धินทำสวน การได้เข้ามาเห็นกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนทราบจุดมุ่งหมายของการสอน ก็อาจจะทำให้ประชาชนในชุมชน ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ดังนั้นเมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือก็สามารถร้องขอได้ง่าย เช่น การขอการสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ในการฝึก ซึ่งจะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของโรงเรียนและครูทั้งยังได้วัสดุอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่นด้วย

ส่วนการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบโดยผ่านทางนักเรียนนั้น นับว่าเป็นวิธีที่กระทำได้ง่ายและสะดวก ประหยัดและได้ผลดี เนื่องจากนักเรียนของโรงเรียนเกือบทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชน การกระจายข่าวสารจึงทำได้ง่าย อีกประการหนึ่งการใช้สื่ออย่างอื่น เช่น จุลสาร โบสเตอร์ ก็จัดทำได้ยากต้องใช้เวลา และมักมีราคาสูงกว่าการประชาสัมพันธ์ผ่านทางนักเรียนทั้งสิ้น

ในประเด็นการเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนจะสามารถสอนสิ่งที่ตรงกับความต้องการของชุมชนได้มากนั้น เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะวิทยากรท้องถิ่นเป็นผู้รู้ผู้ชำนาญในงานหนึ่งที่ปฏิบัติอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งมักจะสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นนั้น ๆ การเชิญวิทยากรมาสอนจึงเสมือนเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ตนเองปฏิบัติอยู่กับนักเรียน นับเป็นการสืบทอดพื้นฐานอาชีพของท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

4. การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร

4.1 รูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกัน พบว่าครูเชี่ยวชาญมาสอนในชั้นการฝึกปฏิบัติจริง ถึงร้อยละ 84.79 ครูและวิทยากรปฏิบัติงานร่วมกัน โดยครูเป็นผู้ดำเนินการเองทุกขั้นตอน วิทยากรเป็นเพียงผู้สังเกตและแนะนำการปฏิบัติ จากผลการวิจัยที่พบว่าครูเชี่ยวชาญมาสอนในชั้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง และชั้นการสาธิตนั้น อาจเป็นเพราะวิทยากรเป็นผู้รู้ผู้ชำนาญในเรื่องที่ตนได้ทำอยู่จริง แต่อาจไม่คุ้นเคยกับเรื่องการอธิบาย การวางแผนจัดกระบวนการสอน เพราะในชีวิตจริงมิได้คุ้นเคยกับการสอนเหมือนครูหรือบุคคลบางอาชีพ ดังนั้นวิทยากรจึงมักสอนสิ่งที่ตนรู้โดยการสาธิตขั้นตอนการทำงานให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงไปพร้อมกับวิทยากร หรือคอยดูแลให้คำแนะนำในการทำงานแก่ักเรียน วิธีการสอนของวิทยากรดังกล่าวจึงสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ที่เน้นการปฏิบัติมากกว่าการสอน ความรู้และสนับสนุนให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด (พรเพ็ญ ปทุมศิริ 2527: 24) ส่วนในเรื่องการเตรียมการสอน การกำหนดจุดประสงค์ การบรรยาย และการประเมินผล ครูมักจะเป็นผู้ปฏิบัติเองหรือเตรียมการให้วิทยากร ซึ่งในประเด็นนี้จะได้ชี้ชัดจากรูปแบบการปฏิบัติงานร่วมกันของวิทยากรกับครู ที่ครูเป็นผู้ดำเนินการเองทุกขั้นตอน โดยวิทยากรเป็นผู้สังเกตและแนะนำการปฏิบัติ ซึ่งหากพิจารณาลึกลงไปพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะเชิญวิทยากรมาสอนเฉพาะในขั้นตอนการสาธิตและสอนปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กลงมา ซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็กและขนาดเล็กลงมาเชิญวิทยากรมาสอนในขั้นตอนดังกล่าวจำนวนร้อยละ 69.23 ร้อยละ 50.00 และ 46.91 ตามลำดับ โดยในโรงเรียนขนาดเล็กมีแนวโน้มที่ครูจะเชิญวิทยากรมาสอนในรูปแบบของการปฏิบัติงานร่วมกันกับครูทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีความคุ้นเคย และเป็นกันเองกับวิทยากร รวมทั้งมีความยืดหยุ่นเรื่องเวลาสูง เพราะมักต้องรับผิดชอบสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ จึงสะดวกต่อการสับเปลี่ยนชั่วโมงสอน การเชิญวิทยากรมาสอนจึงไม่ค่อยมีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว ในขณะที่ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่จะวางแผนการสอน และดำเนินการสอนตามเวลาอย่างเป็นระบบมากกว่า

4.2 การประสานงานด้านกระบวนการเรียนการสอน พบว่าก่อนที่วิทยากรจะสอน ครูและวิทยากรได้ประสานงานกันโดยการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ร้อยละ 85.54 แจ้งเรื่องและเนื้อหาที่จะสอนร้อยละ 81.55 ในระหว่างที่วิทยากรสอนครูได้เข้าร่วมกิจกรรมกับ

วิทยากร และหลังจากที่วิทยากรสอนแล้ว ครูได้เชิญวิทยากรมาปรึกษาหรือสอนเพิ่มเติมในกรณีที่มีปัญหาหรือมีความจำเป็น

การติดต่อประสานงานระหว่างครูกับวิทยากรอาจเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ การเชิญวิทยากรมาสอนในครั้งนั้นราบรื่น ประสพผลสำเร็จคุ้มค่ากับเวลา และเนื้อหาความรู้ที่ นักเรียนจะได้รับ ซึ่งการประสานงานนี้ครูอาจเป็นผู้ประสานงานเอง หรือโรงเรียนเป็นผู้ประสาน งานให้ในบางเรื่องบางขั้นตอนก็ได้ โดยปกติแล้วเมื่อครูตกลงจะเชิญวิทยากรมาสอนในเนื้อหาวิชา ที่ต้องการแน่นอนแล้ว ก่อนจะถึงวันเวลาที่วิทยากรจะมาสอน ครูจำเป็นจะต้องติดต่อกับวิทยากรใน 2 ลักษณะคือ ติดต่อเชิญวิทยากรเป็นการส่วนตัว ถามความสมัครใจของวิทยากร ให้ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ แก่วิทยากร เช่น วัน เวลาที่จะเชิญวิทยากรมาสอน เรื่องที่ต้องการให้สอน ตลอดจนชั้นเรียนที่จะสอน พร้อมทั้งวางแผนงานร่วมกันอย่างคร่าว ๆ ต่อมาจึงติดต่อเชิญวิทยากร อย่างเป็นทางการ โดยมีหนังสือจากโรงเรียนเชิญไปเป็นลายลักษณ์อักษร (สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ 2524: 17-18)

ก่อนที่วิทยากรจะสอน ครูได้ประสานงานกับวิทยากรโดยการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ ร้อยละ 85.54 แจ้งเรื่องและเนื้อหาที่จะสอนแก่วิทยากรร้อยละ 81.55 เตรียม สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ให้วิทยากรร้อยละ 65.34 ซึ่งการประสานงานในเรื่องดังกล่าวมีความ คล้ายคลึงกันในโรงเรียนทุกขนาด จะเห็นได้ว่าครูส่วนมากได้มีการประสานงานกับวิทยากรก่อนที่ วิทยากรจะมาสอนหลายประการ การดำเนินงานดังกล่าวจะเป็นผลดีทั้งแก่นักเรียน ครู และ วิทยากรเอง เพราะมีการเตรียมการและวิทยากรได้ทราบรายละเอียดต่าง ๆ ก่อนทำการสอน นอกจากนี้ หากครูจะได้จัดเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้แก่วิทยากรด้วยก็จะทำให้การสอนของ วิทยากรสะดวกและราบรื่น และสอนได้ตามจุดประสงค์ที่ระบุไว้มากขึ้น

ในระหว่างที่วิทยากรสอนนั้น ครูได้เข้าร่วมกิจกรรมกับวิทยากรร้อยละ 57.61 แสดงให้เห็นว่าครูส่วนมากอยู่ในชั้นเรียนกับวิทยากร นอกจากนี้ครูยังได้ช่วยวิทยากรใน เรื่องการจัดเตรียมอุปกรณ์และวัสดุฝึก ช่วยบรรยายในขณะที่วิทยากรสาธิต และควบคุมชั้นเรียนให้แก่ วิทยากร มีเพียงร้อยละ 2.99 และร้อยละ 2.49 เท่านั้นที่ครูไปทำงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย และไปทำธุระส่วนตัว ซึ่งบทบาทดังกล่าวของครูมีความคล้ายคลึงกันมากในโรงเรียนทุกขนาด จาก ข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บทบาทของครูค่อนข้างเหมาะสมคือ อยู่ช่วยเหลืออำนวยความสะดวก แก่วิทยากร ซึ่งบางครั้งอาจจะช่วยสรุปขั้นตอนต่าง ๆ ที่วิทยากรสาธิต เพราะบางทีวิทยากรอาจ สื่อความหมายกับนักเรียนได้ไม่ดีเท่าที่ควร หากมีครูคอยช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจ

ดีขึ้น ทั้งยังเป็นตัวกลางในการสร้างความคุ้นเคยระหว่างวิทยากรกับนักเรียน และยังได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการต่าง ๆ จากวิทยากรไปพร้อม ๆ กับนักเรียนอีกด้วย

หลังจากที่วิทยากรสอนแล้ว ครูส่วนมากยังได้เชิญวิทยากรมาปรึกษาหารือหรือสอนเพิ่มเติมในกรณีที่มีปัญหาในเรื่องการสอนหรือมีความจำเป็น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครูมีความตั้งใจในการที่จะปรับปรุงการสอนของตนให้ได้ผลสมบูรณ์มากที่สุด เพราะบางครั้งการติดต่อเชิญวิทยากรมาสอน โดยเฉพาะวิทยากรท้องถิ่นทำได้ลำบาก มีขั้นตอนการปฏิบัติค่อนข้างยุ่งยาก บางครั้งวิทยากรไม่ค่อยมีเวลาว่างตรงตามที่ครูต้องการ นอกจากวิทยากรกับครูจะมีความคุ้นเคยกันเป็นส่วนตัว ก็จะทำให้การเชิญวิทยากรทำได้สะดวกขึ้น นอกจากนี้ การเชิญวิทยากรมาปรึกษาหารือสอนเพิ่มเติมมีผลดีต่อครูและนักเรียน เพราะจะได้มีโอกาสซักถามข้อสงสัยและปรับปรุงงานของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ ซึ่งการปรับปรุงงานนี้หมายถึง การปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ 2534: 61-63) นอกจากนี้ จากการศึกษายังพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการเชิญวิทยากรมาสอนหรือปรึกษาเพิ่มเติมอีกร้อยละ 41.01 ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีการเชิญวิทยากรมาสอนหรือปรึกษาเพิ่มเติมอีกจำนวนร้อยละ 28.13 และร้อยละ 15.38 ตามลำดับ จึงพอสรุปได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กลงมากมีแนวโน้มจะเชิญวิทยากรมาสอนหรือปรึกษาเพิ่มเติมมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งส่วนมากครูในโรงเรียนทั้งสองขนาดไม่ได้มีการประสานงานใดๆ กับวิทยากรอีก ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวอาจเป็นเพราะครูในโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กมากมีความใกล้ชิดกับวิทยากรในชุมชน มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับวิทยากรมากกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นหากมีปัญหาใดๆ ครูจึงสามารถเชิญวิทยากรมาปรึกษาหารือสอนเพิ่มเติมได้โดยง่าย

5. ปัญหาและอุปสรรคในการใช้วิทยากรสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

5.1 ปัญหาจากครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่าปัญหาที่ครูมักพบเมื่อเชิญวิทยากรมาสอน คือ ความไม่สะดวกในการจัดเวลาสอนให้เหมาะสมและลงตัว ช่วงเวลาว่างของวิทยากรไม่ตรงตามที่ครูต้องการ โดยเฉพาะวิทยากรท้องถิ่น ซึ่งอาจเนื่องมาจากต้องประกอบอาชีพ หรือต้องทำงานประจำตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ นอกจากนี้ ครูยังพบปัญหาไม่สามารถจัดเวลาให้วิทยากรสอนในช่วงเวลาที่วิทยากรต้องการได้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากตารางสอนหรืออาจ

ไม่เข้าช้อนกับคาบเวลาของกลุ่มประสบการณ์อื่น โดยครูมักจัดตารางสอนครั้งละ 3 คาบตายตัว ไม่ค่อยยืดหยุ่นเวลา ทำให้ไม่สะดวกในการจัดเวลาให้ตรงตามที่วิทยากรต้องการได้ (ปรีชา ศรีสุขวงศ์ 2532: สัมภาษณ์) และจากการเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กและเล็กมากมีปัญหาในเรื่องการจัดเวลาให้วิทยากรน้อยเพียงร้อยละ 37.64 ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่มีปัญหาจำนวนร้อยละ 62.50 และร้อยละ 53.84 ตามลำดับ ซึ่งคงเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กลงมาก มักมีครูสอนคนเดียวทุกกลุ่มประสบการณ์ จึงมีความคล่องตัวในการประสานงานเรื่องตารางสอนและเวลา สามารถยืดหยุ่นและสับเปลี่ยน ชั่วโมงสอนได้สะดวก ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องเวลามากนัก ในประเด็นปัญหาเรื่องเวลานี้ ควรจะต้องยึดวิทยากรเป็นหลัก ซึ่งครูอาจแก้ปัญหาโดยการเตรียมวางแผนเชิญวิทยากรไว้แต่เนิ่น ๆ เมื่อทราบเวลาว่างของวิทยากรแน่นอนแล้ว ก็ควรเตรียมรับตารางเวลา ซึ่งการยืดหยุ่นเวลาอาจทำได้โดยการสับเปลี่ยนเวลากับกลุ่มประสบการณ์อื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่วิทยากรให้มากที่สุด เนื่องจากครูเชิญวิทยากรมาสอนเพียงไม่กี่ครั้งต่อปีการศึกษา

ปัญหาประการต่อมาคือ การปฏิบัติตามระเบียบขั้นตอนของการเชิญวิทยากร พบว่าครูส่วนมากไม่ได้ปฏิบัติตาม เรื่องการตั้งคณะกรรมการคัดเลือกวิทยากร และการจัดทำโครงการเสนอสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ซึ่งสาเหตุที่ครูไม่ได้ปฏิบัติเนื่องจากครูมีความคุ้นเคยกับวิทยากรจึงเชิญด้วยวาจา ไม่มีการตั้งคณะกรรมการคัดเลือกวิทยากร และไม่ได้จ่ายเงินตอบแทนให้วิทยากรจึงไม่ต้องทำรายงานเสนอสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอตามระเบียบ เกี่ยวกับระเบียบขั้นตอนการเชิญวิทยากรนั้น หากครูจะเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากร กระทรวงการคลังได้อนุมัติค่าตอบแทนแก่วิทยากรที่เชิญมาสอนวิชาตามหลักสูตรประถมศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพได้ ในอัตราชั่วโมงละ 50 บาท (สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ม.ป.พ.: 20) เมื่อเชิญวิทยากรและต้องการเบิกค่าตอบแทนจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนระเบียบวิธีการปฏิบัติในการเบิกจ่ายเงินค่าตอบแทน ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาค่อนข้างนาน และต้องจัดทำเอกสาร โครงการแผนการสอนในเรื่องที่ต้องการเชิญวิทยากรมาสอน ตามที่ระเบียบกำหนดไว้ ซึ่งนับว่าการดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนแก่วิทยากรมีความยุ่งยากมีขั้นตอน ซึ่งต้องวางแผนไว้ล่วงหน้า และบางครั้งอาจได้รับอนุมัติเงินงบประมาณน้อยกว่าที่ขอไป จากผลการวิจัยจึงปรากฏว่า ครูเห็นว่าระเบียบการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรเป็นอุปสรรคต่อการเชิญวิทยากรในระดับมากร้อยละ 38.15 ดังนั้นครูส่วนมากจึงมักนิยมเชิญวิทยากรโดยไม่ต้องเบิกค่าตอบแทนจากระบบราชการ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจทำได้หลายกรณี เช่น โรงเรียนหรือครูเป็น

ผู้จ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรเอง ให้ค่าตอบแทนเป็นวัสดุสิ่งของ หรืออาจไม่จ่ายค่าตอบแทนใด ๆ แก่วิทยากร ซึ่งจากการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนไม่ได้จ่ายค่าตอบแทนใด ๆ แก่วิทยากร ร้อยละ 36.41 (ซึ่งพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรมากกว่า โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก) ซึ่งแยกเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กมากร้อยละ 38.76 โรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 18.75 และโรงเรียนขนาดใหญ่ร้อยละ 15.38 ส่วนโรงเรียนที่ ให้ค่าตอบแทนเป็นสิ่งของมีร้อยละ 25.69 โรงเรียนที่เบิกค่าตอบแทนให้แก่วิทยากรตามระเบียบ มีเพียงร้อยละ 35.41 โรงเรียนที่ไม่ได้เบิกค่าตอบแทนให้วิทยากรมีถึงร้อยละ 64.59 ส่วน ปัญหาสำคัญที่ครูพบเมื่อดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรคือ ความยุ่งยากล่าช้า และพบว่า ครูร้อยละ 100 ไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนการดำเนินการเชิญวิทยากรครบทุกขั้นตอน สาเหตุสำคัญ เพราะครูมีความคุ้นเคยกับวิทยากรจึงเชิญด้วยวาจา และไม่ได้เบิกค่าตอบแทนให้แก่วิทยากร จึง เห็นได้ว่าความคุ้นเคยระหว่างครูกับวิทยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการเชิญวิทยากร เพราะครู มักจะเชิญวิทยากรที่มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี และมีวิธีการเชิญอย่างง่าย ๆ ไม่ได้ให้ค่าตอบแทน ใด ๆ แก่วิทยากร นอกจากการกล่าวขอบคุณและเลี้ยงรับรองเท่านั้น

ในประเด็นการแก้ปัญหาของครูเมื่อไม่สามารถเชิญวิทยากรมาสอนได้ ครู ได้แก้ปัญหาโดยการหาความรู้ และฝึกปฏิบัติจากเอกสาร อบรม ซึ่งได้แก่ คู่มือครู เอกสารการ สอน นับว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ดีและได้ผลพอสมควร แต่หากครูจะได้ไปศึกษาหาความรู้จากผู้ชำนาญ ผู้ที่มีความรู้ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ หรือสามารถติดต่อพบปะได้ง่าย แล้วนำมาสอนนักเรียน ก็อาจจะทำให้ การสอนเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เนื่องจากได้เรียนและปฏิบัติกับผู้ที่มีความรู้ความชำนาญโดยตรง

5.2 ปัญหาจากวิทยากรที่เชิญมาสอน พบว่าปัญหาในการเชิญวิทยากรท้องถิ่น คือ วิทยากรไม่มีเวลาที่จะมาสอน ส่วนการเชิญวิทยากรในโรงเรียนมาสอนปัญหาที่พบคือ การสับ เปลี่ยนเวลาและชั่วโมงสอน ครูนัดแนะกับวิทยากรก่อนที่จะสอนเพื่อป้องกันการที่วิทยากรอาจจะ สอนไม่ตรงตามเนื้อหาหรือโครงการสอนและหากวิทยากรสอนได้ไม่ดีเท่าที่ควร ครูจะสอนเองอีก ในภายหลังเท่าที่จะสามารถสอนได้ และครูเห็นว่าควรปรับปรุง เรื่องความเหมาะสมของเวลาที่ วิทยากรสอน จากผลการวิจัยดังกล่าวปัญหาที่เกิดจากวิทยากรท้องถิ่นคือ การไม่มีเวลาที่จะสอน ร้อยละ 63.84 ซึ่งคล้ายกับปัญหาที่ครูเชิญวิทยากรมาสอนโดยมิได้จ่ายค่าตอบแทน คือช่วงเวลา ว่างของวิทยากรกับช่วงเวลาที่ต้องการให้วิทยากรสอนไม่ตรงกัน ซึ่งคงจะเนื่องมาจากสาเหตุ เดียวกัน คือวิทยากรมีงานที่ต้องปฏิบัติประจำอยู่ หรืออาจต้องประกอบอาชีพจนอาจไม่มีเวลาว่างพอ ส่วนปัญหาที่เกิดจากการเชิญวิทยากรในโรงเรียนมาสอน ได้แก่ การสับเปลี่ยนเวลาและชั่วโมง

สอนร้อยละ 78.80 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูขาดการประสานงาน และร่วมกันประชุมวางแผนการสอนไว้แต่เนิ่น ๆ โดยปกติแล้วครูและบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียนเดียวกันมักจะพบปะกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก หากครูจะได้เสนอแผนงานการเชิญวิทยากรในที่ประชุมประจำเดือนหรือเสนออย่างไม่เป็นทางการแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนปรึกษากับบุคลากรผู้ที่ต้องการเชิญมาเป็นวิทยากรโดยตรง ปัญหาในเรื่องการปรับเปลี่ยนเวลาและชั่วโมงสอนก็คงจะหมดไป หรืออาจบรรเทาเบาบางลงไปมาก เพราะโดยหลักการแล้ว หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ก็เปิดโอกาสให้ครูได้ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนช่วงเวลาและเนื้อหาที่จะสอนได้ตามความเหมาะสมอยู่แล้ว

ในเรื่องที่ครูได้มีการนัดแนะกับวิทยากรก่อนที่วิทยากรจะสอน เพื่อป้องกันการที่วิทยากรอาจจะสอนไม่ตรงตามเนื้อหาหรือโครงการสอน และหากวิทยากรสอนได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ครูก็จะสอนเองอีกเท่าที่จะสามารถสอนได้ในภายหลังนั้น จะเห็นได้ว่าการที่ครูได้ปรึกษานัดแนะกับวิทยากรในเรื่องต่าง ๆ ก่อนที่วิทยากรจะสอนนั้น มีผลดีหลายประการ พอสรุปได้ว่าการได้ประสานงานกับวิทยากรก่อนที่วิทยากรจะสอนจริงมีส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดประสงค์มากขึ้น ส่วนการที่วิทยากรอาจสอนได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ครูได้แก้ปัญหาโดยการสอนเนื้อหาที่ซ้ำอีกเท่าที่จะสามารถสอนได้ ปัญหาในลักษณะนี้คงจะเกิดขึ้นน้อย เนื่องจากโดยทั่วไปวิทยากรมักสอนแต่การปฏิบัติ โดยมีครูคอยเป็นผู้อำนวยความสะดวก พร้อมทั้งบางครั้งอาจช่วยสรุปอธิบายเสริม เพราะนักเรียนมักไม่ค่อยกล้าถามวิทยากร ซึ่งอาจเนื่องจากความไม่คุ้นเคย (จงนแดงดี 2532: สัมภาษณ์) แต่หากครูจะสอนซ้ำในเนื้อหาที่ตนไม่มีความรู้ความชำนาญ ก็อาจจะต้องศึกษาจากเอกสารใบงาน พร้อมทั้งทดลองปฏิบัติจนได้ผลหรือเกิดความมั่นใจเสียก่อนจึงจะนำไปสอนนักเรียน อีกประการหนึ่งครูอาจใช้วิธีการเรียนไปพร้อม ๆ กับนักเรียน แล้วนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์สอนนักเรียนอีกทีหนึ่งก็ได้

ส่วนประเด็นที่ครูเห็นว่าต้องปรับปรุงจากการเชิญวิทยากรที่ผ่านมา คือ ด้านความเหมาะสมของเวลาที่วิทยากรใช้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ครูหัวหน้ากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ปรากฏว่าส่วนมากให้ความเห็นว่า วิทยากรที่เชิญมาสอนมักมาไม่ตรงกับเวลาที่กำหนดนัดแนะกันไว้ หรือเมื่อใกล้ถึงกำหนด วิทยากรแจ้งว่าไม่ว่างที่จะมาสอนตามเวลาที่กำหนดไว้ และวิทยากรมักใช้เวลาสอนนานกว่าที่ได้ตกลงกันไว้ เนื่องจากต้องมีเวลานักเรียนได้ฝึกปฏิบัติและปรับปรุงผลงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้คงจะควบคุมลำบาก เพราะเกิดจากวิทยากร แต่สามารถแก้ไขได้บ้างด้วยการยืดหยุ่นเวลา การปรับเปลี่ยนชั่วโมงสอน หรือจัดเวลาให้เป็นช่วงก่อนพักหรือก่อนเลิกเรียนซึ่ง

เป็นช่วงที่สามารถยืดเวลาให้นานออกไปอีกได้บ้าง ดังนั้นครูจึงต้องติดต่อประสานงานกับครูที่สอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ในการสับเปลี่ยนชั่วโมงสอนเท่าที่จะทำได้ไว้ล่วงหน้า

5.3 ปัญหาจากการบริหาร พบว่าโรงเรียนประสบปัญหาจากการเชิญวิทยากรในเรื่องวัสดุอุปกรณ์การฝึกไม่เพียงพอ และหากค่าตอบแทนวิทยากรไม่เพียงพอโรงเรียนแก้ปัญหาโดยเน้นเชิญวิทยากรที่ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทน เมื่อเชิญวิทยากรมาสอนครูส่วนมากต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรตามระเบียบ และการติดต่อประสานงานกับวิทยากร ซึ่งในสภาพความเป็นจริงโรงเรียนส่วนมากได้สนับสนุนช่วยเหลือเรื่องการรับส่งวิทยากร และการติดต่อประสานงานกับวิทยากร

จากการที่พบว่ามีปัญหาเรื่องอุปกรณ์ในการฝึกไม่เพียงพอ นั้น ในเรื่องนี้พบว่าสอดคล้องกับคำกล่าวของ ปรีชา ศรีสุขวงศ์ (2532: สัมภาษณ์) ที่กล่าวว่าโรงเรียนขาดงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์มาฝึกงาน และโรงเรียนบางแห่งอยู่ในเขตทุรกันดาร ขาดสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ขาดแหล่งน้ำ ฯลฯ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอนในบางเนื้อหา ในประเด็นปัญหานี้ วัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ อาจใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ซึ่งอาจเป็นวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่มากในท้องถิ่น และมีราคาถูก เช่น ถ้ามีฝักตบชวามากก็สอนการถักเปลญวน การถักตะกร้า หรือการเพาะเห็ดฟาง เป็นต้น ส่วนในเรื่องที่งบประมาณค่าตอบแทนวิทยากรไม่เพียงพอ โรงเรียนแก้ปัญหาโดยการเชิญวิทยากรที่ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนมากขึ้น นับเป็นการแก้ปัญหาที่ดีทางหนึ่ง แต่หากหาวิทยากรที่เหมาะสมไม่ได้ ก็ควรเชิญวิทยากรที่ต้องจ่ายค่าตอบแทนบ้าง ซึ่งเรื่องค่าตอบแทนนี้ โรงเรียนสามารถร้องขอจากผู้ปกครองและชุมชนให้ช่วยสนับสนุนได้ อีกประการหนึ่งการให้เกียรติยกย่องวิทยากร โดยการประกาศเกียรติคุณ การทำเกียรติบัตรมอบให้วิทยากรในโอกาสที่เหมาะสม และการจัดแสดงผลงานของนักเรียนที่ได้จากการสอนของวิทยากร การกระทำดังกล่าวจะทำให้วิทยากรเกิดความภาคภูมิใจ ทำให้เกิดแรงจูงใจ เห็นความสำคัญของการเป็นวิทยากร ซึ่งอาจจะทำให้วิทยากรเต็มใจมาสอนโดยไม่คิดค่าตอบแทนก็ได้

ในเรื่องการสนับสนุนช่วยเหลือของโรงเรียนเมื่อมีการเชิญวิทยากรมาสอน ปรากฏว่าความต้องการสนับสนุนช่วยเหลือ กับสภาพการสนับสนุนช่วยเหลือจริงมีความสอดคล้องกันในเรื่องการบริการรับส่งวิทยากร แต่มีความสอดคล้องกันน้อยในเรื่องการติดต่อประสานงานกับวิทยากร กล่าวคือ ครูต้องการให้โรงเรียนติดต่อประสานงานกับวิทยากรร้อยละ 50.87 แต่โรงเรียนให้การสนับสนุนช่วยเหลือจริงเพียงร้อยละ 31.42 ส่วนเรื่องการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรตามระเบียบ ปรากฏว่า ครูต้องการให้โรงเรียนสนับสนุนช่วยเหลือร้อยละ 66.33

แต่โรงเรียนให้การสนับสนุนช่วยเหลือเพียงร้อยละ 29.18 เท่านั้น ซึ่งครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และเล็กมากมีความต้องการให้โรงเรียนช่วยเหลือมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ แต่ในสภาพความเป็นจริง โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางกลับได้รับการช่วยเหลือมากกว่า โรงเรียนขนาดเล็กและเล็กมาก ทั้งด้านการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรและการติดต่อประสานงานกับวิทยากร จากการที่โรงเรียนให้การสนับสนุนช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวน้อยกว่าที่ ครูต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือจริงอย่างเห็นได้ชัดนี้ อาจทำให้ครูเกิดความท้อแท้ในการ เชิญ วิทยากร เพราะต้องเสียเวลา และขั้นตอนต่าง ๆ ยุ่งยาก ตลอดจนบางครั้งต้องเป็นผู้ออก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการต่าง ๆ เอง ในประเด็นนี้ผู้บริหารควรมีบทบาทโดยกำหนดเป็นแนว ทางเกี่ยวกับการสนับสนุนครูในการเชิญวิทยากรมาสอนเพื่อให้สะดวกต่อครู ซึ่งจะช่วยให้ครูเกิดขวัญ กำลังใจ และมีความมั่นใจ ตลอดจนได้รับความสนับสนุนเมื่อเชิญวิทยากรมาสอนพอสมควร โดยเฉพาะการดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้วิทยากรตามระเบียบ ซึ่งได้แก่ การจัดทำหลักฐาน เอกสารเสนอต่อสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เพราะจากการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเห็นว่า การดำเนินการดังกล่าวเป็นอุปสรรคอยู่ในระดับมากถึงร้อยละ 38.15 และจากการสัมภาษณ์ครู หัวหน้ากลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่าผู้บริหารให้การสนับสนุนด้านงบประมาณแก่กลุ่มงาน และพื้นฐานอาชีพในระดับมากที่สุด ถึงร้อยละ 62.50 จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นตัวชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนควรจะอำนวยความสะดวกแก่ครูในการจะเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มงานและพื้นฐาน อาชีพทุกเรื่องเท่าที่สามารถจะทำได้ทั้งด้านงบประมาณ การจัดทำหลักฐานการเบิกจ่ายค่าตอบแทน ให้วิทยากร การบริการอำนวยความสะดวกให้แก่วิทยากร ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อที่ครูจะได้เชิญวิทยากร ผู้รู้ผู้ชำนาญมาสอนนักเรียนมากขึ้น อันเป็นผลให้การเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์บรรลุผลตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

1. ควรเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพในทุกงานและแขนงงานให้ มากขึ้น
2. ควรมีการสำรวจและจัดทำทะเบียนรายละเอียด เกี่ยวกับวิทยากรที่สามารถ เชิญมา สอนได้ไว้ให้ครบคลุมเนื้อหาที่ไม่สามารถสอนเองได้ และจัดทำให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3. ควรวางแผนเตรียมการเชิญวิทยากรไว้ล่วงหน้าแต่เนิ่น ๆ ตลอดปี และดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้
4. วิทยากรที่เชิญมาสอนควรเน้นเชิญวิทยากรในโรงเรียน และวิทยากรท้องถิ่นที่ไม่ต้องจ่ายค่าตอบแทนก่อน เพื่อลดปัญหาเรื่องงบประมาณและระเบียบการเบิกจ่ายค่าตอบแทน
5. ควรสอนงานเลือกให้สัมพันธ์กับงานพื้นฐาน ทั้งควรเป็นงานที่นำวัสดุท้องถิ่นมาใช้ได้ง่าย เพื่อความประหยัด และเชิญวิทยากรครั้งเดียวสามารถสอนได้หลายเนื้อหาและมีความต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง

1. ให้การสนับสนุนด้านนโยบายแก่ครูในการเชิญวิทยากรมาสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ
2. อำนวยความสะดวกเมื่อครูเชิญวิทยากรมาสอน เช่น จัดทำเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายค่าตอบแทนให้แก่วิทยากร ทำหนังสือเชิญหรือขอบคุณวิทยากร ตลอดจนบริการรับและส่งวิทยากร เป็นต้น
3. ส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญโดยส่งไปฝึกอบรม หรือศึกษาดูงานทางด้านกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ เท่าที่มีโอกาส
4. จัดสรรงบประมาณหรือเงินสำรองไว้เป็นค่าตอบแทนวิทยากร เพื่อสำรองจ่ายให้แก่วิทยากรได้อย่างรวดเร็ว
5. จัดหาหนังสือ ตำราเกี่ยวกับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไว้ที่โรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอ
6. มีการคัดเลือกครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพด้วยความรอบคอบ โดยพิจารณาความเหมาะสมในด้านต่างๆ อย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะวิจัยต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบการเรียนการสอนที่ใช้วิทยากร กับการสอนที่ใช้ครูประจำกลุ่ม ประสบการณ์สอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

2. ศึกษาผลการใช้วิทยากรในการสอนกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ
3. ศึกษาหารูปแบบที่สะดวก เหมาะสม และได้ผลดี ในการเชิญวิทยากรมาสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
4. ศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่ เรียนกับครูประจำกลุ่มประสบการณ์ กับนักเรียนที่เรียนกับวิทยากร
5. ศึกษาสภาพการใช้นักการภารโรงในการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ
6. ศึกษาขวัญและกำลังใจของครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียน ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก